FORMATION OF AXIAL ORIENTATION OF PUPILS AS BASED IN POPULAR CREATIVITY

Ala BOLDESCU
Liceul teoretic „M. Eminescu", Republica Moldova

Abstract: *Formation of axial orientation of pupils on base of popular creativity presented as important subject according to curriculum for lyceum and gymnasium levels.*

The historical cultural and ethical aspects are submitted on examples of ethno genesis, transformations, aesthetics and sensualities, presented by G.Calinescu in "History of the Romanian literature from origin to nowadays".

Cultural, educational valuable relationship promoted by thousand-year history of humanism, which the person strives to, promotes the cultural patriotism of mankind. Value of generalities of nation with nature of the stability and honesty, that are saved in universe, fill spiritual desert through artistic, philosophical, psychological aspects that present special importance of spirituality in world culture and education.

Keywords: *popular creativity, culture, education*

Formarea orientărilor axiologice ale elevilor în baza creației populare prezintă un subiect important conform programului curricular de predare pentru clasele liceale şi gimnaziale.

Aspectul istoric-cultural-estetic este expus în baza miturilor etnogenezei, transhumanței, esteticului şi eroticului prezentat de G. Călinescu *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*[10].

Atitudinea diferențiată față de personalitatea adolescentului, sau tînărului de 18-20 ani în acest secol cu tehnologii avansate, oferă posibilități alternative prin a-i educa valori temeinice bazate pe păstrarea domeniilor vieții materiale şi spirituale, care realizează măsura maturității şi respectului de sine[15].

Relația cultură-educație-valori spre care tinde omul generic, promovată de istoria milenară a umanismului, edifică patriotismul cultural al umanității. Valorile comunității naționale cu caracter de stabilitate şi corectitudine sunt păstrate în patrimoniul universal umplînd deşertul spiritual prin aspect artistic, filozofic, psihologic şi prezentînd, astfel, o deosebită importanță spirituală în cadrul culturii şi educației universale[16].

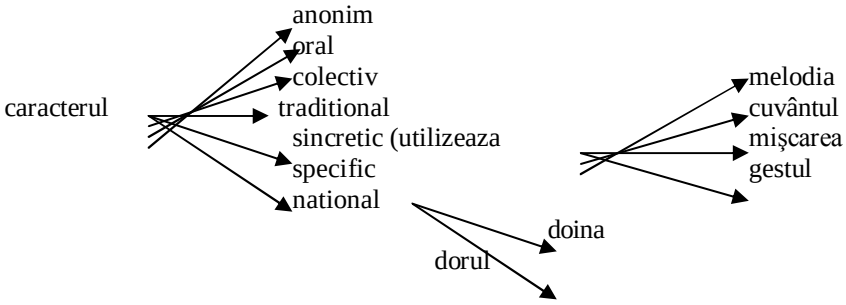
Miturile prezentate ca nişte scenarii ale arhetipurilor, cu scheme şi simboluri sau compoziții de ansemblu: epopei, narațiuni, geneze, cosmogonii, care vădesc începutul unui proces de raționalizare, considerate de Mircea Eliade *model arhetipal al tuturor creațiilor, indiferent de planul pe care se înfăptuiesc: biologic, psihologic, spiritual. Funcția principală a mitului este aceea de a fixa modelele exemplare în toate acțiunile semnificative săvîrşite de oameni* (ELIT, 345). Miturile apar ca un teatru simbolic unde se desfăşoară luptele interioare şi exterioare date de om în drumul care-l duce la evoluție. Miturile, potențînd condensarea într-o unică narațiune a unor situații analogice, miturile ne oferă posibilitatea de a descoperi tipuri de relații constante

Structurile însuflețite de simboluri prin dinamismul lor integrînd valori simbolice, exprimate prin capacitatea imaginarului, favorizează dezvoltarea armonioasă a omului[10].

Poporul întotdeauna a avut ca mijloc de perfecțiune sufletească limba superioară, riturile, tradițiile orale...

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)

Trăsăturile de bază ale literaturii populare de oricând şi de oriunde au fost specificate în diversitatea de caractere expozitionale[13]: ele pot fi reprezentate grafic în felul următor:

Literatura populară exprimă bogăţia, varietatea, specificitatea vietii spirituale a natiunii date şi vine din folclorul autohton, a cărui cunoaştere este un imperativ atestat de Mihai Eminescu în studiul său „Despre literatură şi artă". „O adevărată literatură trainică, care să ne placă nouă nu se poate întemeia decât pe graiul viu al poporului nostru propriu, pe traditiile, obiceiurile şi istoria lui, pe geniul lui"[12].

Sensul vietii exprimat în literatura populară adunată de secole în „nobila manifestare poetică a neamului", după cum afirmă Mihail Sadoveanu, acea ingeniozitate şi creativitate pe care o are *homo sapiens* şi *homo faber* constituie marea şi neprețuita comoară cu care-şi croieşte drum prin secole şi se afirmă ca neam, popor, națiune[19].

Folclorul românesc caracterizat de George Călinescu [10] prin cele 4 mituri fundamentale ce formează *Templul Mitologiei Populare* ar fi edificiul ridicat de strămoşii noştri porniți de la daci şi romani. Încercând să-1 construim imaginar prin anumite concepte arhitecturale, probabil vom ridica 4 piloni care vor simboliza cele 4 mituri fundamentale:

I Traian şi Dochia — II Meşterul Manole
III Miorița — IV Mitul Zburătorului

- Mitul etnogenezei, Traian şi Dochia, ce evocă descendenta însăşi a românilor din daci şi romani, va fi pilonul de la soare-răsare, care se va ciopli din lemn de brad din cetatea lui Decebal şi va ridica cuvinte de rugă către Zeul Zamolxis al dacilor întru izbândă şi izbăvire.
- Miorița, supranumit mitul transhumanței, care simbolizează existenta pastorală a poporului nostru şi redă expresia desăvârşită a închipuirii despre moarte ca prelungire specifică a vietii, a dragostei pentru viață şi a acceptării morții ca pe ceva natural, firesc se va construi în acest Templu din lemn de foc ca fluierele care zic cu drag doine şi cântece ciobăneşti, şi încrustat va fi lemnul cu motive româneşti din neamul codrenilor, falnici şi mândri chiar şi atunci când ştiu că-s vânduți şi trădați de cei apropiați.
- Următorul pilon al templului va fi zidit din piatră albă, aşa cum a zidit Meşterul Manole mitul estetic al jertfei în numele creației, sacrificiul în numele frumosului, în contextul dăruiri totale, chiar şi cu un preț atât de mare. Se va ciopli în piatră albă rugăciunea de iertare întru îndreptățirea lui Manole care ne-a lăsat un mit al durerii şi dragostei tragice aduse ca jertfă pe altarul existenței umane în diverse ipostaze istorice.
- Şi cel de-al patrulea pilon va fi ridicat din sticlă transparentă cu încrustări de vițe azurii căci Zburătorul este mitul erotic, bazat pe credință în necesitatea iubirii de importanță principală întru dăinuirea neamului.

Aceste patru mituri înfățişează patru probleme fundamentale:

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)

- Naşterea poporului român;
- Situatia cosmică a omului;
- Sacrificiul în numele creației;
- Necesitatea iubirii întru continuitate.

Miturile fundamentale populare, la fel ca alte mituri, teme, motive ale folclorului românesc se întâlnesc frecvent în creația scriitorilor clasici şi contemporani[19].

Să păşim în acest templu al miturilor populare închinându-ne înțelepciunii şi harului divin cu care a fost ridicat, în centrul lui va fi plasată axa amintită pe care se vor înşira toate creațiile populare, pereții croşetați de măiastra Arahnă pe unde va pătrunde soarele luminând edificiul imaginar, înveşnicind realitatea noastră terestră de la origini până în prezent. Poetica folclorului ne oferă senzația că acoperişul templului mitologic este un Nor al Necunoaşterii şi acolo sufletul nostru, plin de durere şi păcate se purifică şi se uneşte cu divinitatea cosmică, devenind nemuritor, fiindcă spre aceasta tinde orice ființă umană care are un *alfa* şi *omega* al existentei terestre.

Ca un copil urcat în legendă, legănat cu poveşti, snoave şi vorbe cu duh, rostite la gura sobei, în nopțile lungi de iarnă, pe la cununii şi şezători, la vatra horelor şi tradițiilor populare conform calendarului sărbătorilor la creştini, este vizitatorul ce intră în Templul Miturilor Fundamentale[17]. (Anexa 1)

Consideraliile despre miturile fundamentale ale neamului nostru dupa specificarea lui George Călinescu [10], le putem generaliza în următoarele concluzii:

a) Miturile al căror subiect se referă la un eveniment creator (al întregului Univers sau al unei părți din el: un teritoriu geografic, o stea, o specie vegetală sau animală, un sentiment), petrecut la începutul lumii, constituie averea incontestabilă a neamului de la origini până în prezent.
b) Semnificatia faptelor mitologice se caracterizează prin permanență şi repetabilitate, motiv entru care este analizat *timpul mitic* spre deosebire de *timpul istoric*. Timpul mitic contine trecutul, prezentul şi viitorul fiind reversibil.
c) Personajele mitice sunt fapturi supranaturale cu caracter simbolic (Făt Frumos, Zmeul, Zburătorul, Prometeu (la greci), Meşterul Manole (la noi). Fiind socotite ființe sacre, personajele îşi găsesc corespondențe printre oameni, generalizează caractere, întâmplari, sentimente umane.
d) Avвnd *valoare explicativă* şi valoarea unui model moral miturile sînt prima treaptă a cunoaşterii, efortul primar al omului de a stabili prin instituție marile adevăruri ale lumii pe care o stăpâneşte. Multe adevăruri mitice au o explicație ştiințifică. Nu se poate contesta adevărul explicat de filozofia din *Miorița* - murind omul reintră în circuitul cel mare al elementelor materiale ale universului.
e) Mitul se înrudeşte strâns cu literatura şi apare substratul mitic al unei opere oarecare. Mitul râmâne a fi o naratiune în centru cu un eveniment creator plasat la începuturi, e atemporal cu o mare putere generalizatoare şi de repetare.

Frumosul creat de către om capătă valoare proprie, subiectivă, de cele mai multe ori el este intuit.

Pithagoras, filosoful şi matematicianul grec al antichității, spune: „Fă ceea ce judeci că-i frumos, chiar dacă făcând aşa vei fi disprețuit... De aceea disprețuieşte şi critica celora a căror laudă o disprețuieşti".

La umbra unor lucruri întâmplătoare se ascunde o frumusețe internă, pe care trebuie să ştii a o descoperi. Omul, de când există, admiră şi creează frumosul. Nu există popoare să nu posede simțul frumosului. Drept exemplu este viala civilizațiilor demult dispărute, care confirmă prin picturi rupestre şi edificii arhitecturale grandioase (piramidele

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)

egiptene), că şi primitivii şi anticii aveau conceptul frumosului, arta acestor civilizatii ne uimeşte până în prezent prin expresivitate şi măreţie. Noţiunea de „esthetykos"-- ceea ce aparţine simţurilor, ne relatează prin estetica contemporană legătura indisolubilă cu nivelul intelectual, cultural al societăţii. Deplina cunoaştere a însuşirilor şi valenţelor materiei artistice se conţine în unitatea conţinut-formă care se realizează într-o perspectivă dublă: teoretică şi axiologică[15].

Cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru, redată prin armoniea limbii populare şi oglindită in creatia populară, atestată la compartimentul procesului instructiv-educativ prin formarea orientărilor axiologice ale elevilor se poate încadra în cocluziile generale de mai jos:

- o importanţă primordială o are limba noastră cea de toate zilele pe care "o plâng" şi pe care "o cântă pe la vatra lor tăranii" , dar pe care o alegem noi ca să ridicăm "slavă-n ceruri" pentru a spune acele "veşnice adevăruri" ale existentei noastre umane.
- Pe planul doi, dar tot în rândul întâi, este acel templu al miturilor etnogeneze, transhumanţei, esteticului şi eroticului propus de criticul *G. Călinescu* in *Istoria literaturii române de la origini până in prezent.* Conform edificiului imaginar, avem înşirate mărgăritare pe axa folclorică autohtonă la care apelăm dupa calendarul tradiţiilor populare existente la români.
- Am împletit cununi din piatră rară, adunând şi analizând acea "piatră lucitoare pe moşie revarsată" care bunul şi răbdătorul nostru autor popular (de multe ori necunoscut) ne-a lăsat-o printr-un cântec, printr-o rostire bătrânească, în zbuciumul codrilor veşnici şi-n apa vechilor izvoare, prin povestiri din acele vremuri pe care, citindu-le, "te-înfiori şi te cutremuri".
- Aspectul estetic vizează formarea orientărilor oaxiologice ale elevilor de liceu, unde conceptul estetic capătă o tendinţă spre componentele de bază în cadrul teleologiei şi obectivelor generale (cadru) şi ale celor de referinţă ale educaţiei lingvistice şi ale educaţiei literar-artististice (EL/ELA)[15] .
- *Conţinuturile, Metodologia si Epistemologia* curriculară includ prin scopul general al studiului limbii şi literaturii române în liceu formarea şi dezvoltarea la elevi a culturii comunicării, prin stapânirea resurselor limbii; a culturii literar-artistice, prin cunoaşterea valorilor literare, a experientelor estetico-literare şi lectorale[9].
- Creatia populara constituie un material preţios şi are valoare educativă inepuizabilă, general-umană, care formează valori atitudinale conştiente faţă de experienta acumulata de generaţiile precedente[17].

Conform afirmaţiei ilustrului scriitor Alecu Russo precum că : "...Poezia populară trebuie să fie obiectivul studiilor noastre serioase, dacă vrem să aflăm cine am fost şi cine sântem " ajungem inevitabil la o deduclie logică referitoare la valorile estetice, culturale, spirituale pe care le-am moştenit din generaţie în generaţie datorită celor mai vrednici scriitori ai noştri începând de la *Miron Costin* (cronicarul ce "crede valurilor şi cumplitelor vremi") şi pâna în satul Trei-Iezi a lui lulian Filip (care aduna copiii la Moara cu plăcinte) unde rămâne veşnic basmul lui Ion Creangă, colinda lui

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)

Mihai Eminescu şi oglinda sufletului deschisă pentru a cristaliza curăţenia sufletească a neamului nostru în tot ce avem mai de preţ.
În contextul dat am propus elevilor claselor a VIII-a şi a IX-a de gimnaziu şi claselor X-XII-a (profil realist şi umanist) de liceu să completeze următorul chestionar.

Chestionar referitor la formarea orientărilor axiologice elevilor în baza creaţiei populare

		Traian şi Dochia	Mioriţa	Meşterul Manole	Mitul Zburătorului	Motivaţi (răspunsuri posibile)
1	Care mituri atestă perfect armonia între limba populară şi creaţia folclorică	20/25%	80/100%	24/30%	16/20%	Armonia perfectă între limba populară şi creaţia folclorică este în *Mioriţa*
2	Care creaţii folclorice reflectă etnogeneza şi eroticul	80/100%	---	---	80/100%	Miturile *Traian şi Dochia* şi *Zburătorul* reflectă etnogeneza şi eroticul
3	Ce creaţie folclorică simbolizează existenţa pastorală a neamului nostrum	---	80/100%	---	---	Existenţa pastorală a neamului nostru o întîlnim în *Mioriţa*
4	Prezenţa naturii în lumea spirituală a personajului mitic	---	80/100%	---	60/75%	Prezenţa naturii în lumea spirituală a personajului mitic avem în *Mioriţa* şi *Zburătorul*
5	Identificaţi personajele mitice cu puteri supranaturale.	---	64/80%	---	80/100%	Puteri supranaturale au *Zburătorul* şi *Mioriţa*
6	Relevaţi timpul ireversibil ilustrat în miturile populare	80/100%	---	80/100%	---	Timpul ireversibil este ilustrat în *Traian şi Dochia, Meşterul Manole*

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)

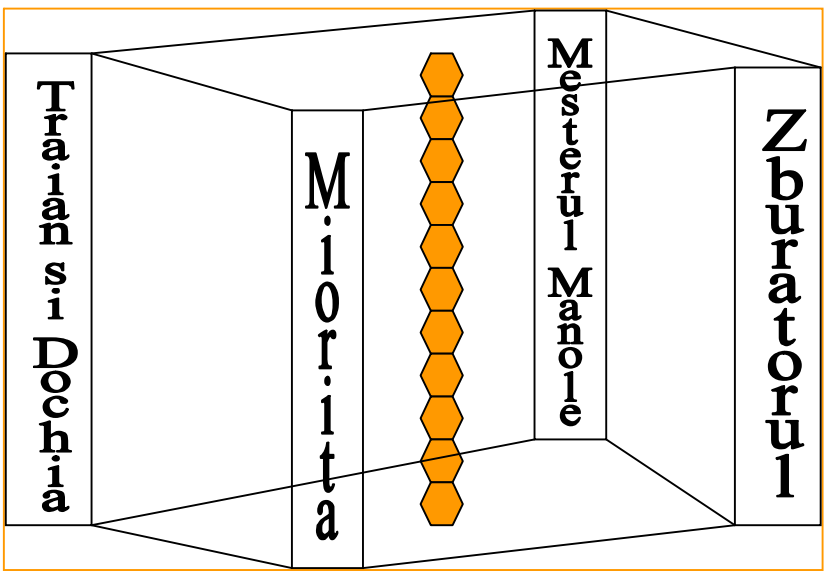
7	Sesizați atimpul în miturile propuse	---	72/90%	---	80/100%	Atimpul îl avem în miturile *Mioriţa* şi *Zburătorul*
8	Determinați valoarea educativă, general-umană, experiența acumulată de generațiile precedente	80/100%	80/100%	80/100%	80/100%	Valoarea educative,general-umana consta in redarea spiritului libertatii, devotamentului, esteticului si eroticului.
9	Unde atestăm aspecte filosofice, psihologice	80/100%	80/100%	68/85%	52/65%	Aspecte filosofice şi psihologice atestăm în toate patru mituri
10	Lupta contrariilor care stă la baza oricărei creații.	80/100%	80/100%	80/100%	32/40%	Lupta între bine şi rău stau la baza oricărei creaţii fundamentale

Analizînd raspunsurile elevilor din chestionarul propus, le-am încadrat intr-o sociogramă care reflectă vizual rezultatele obținute (Anexa 2).

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)

Anexa 1

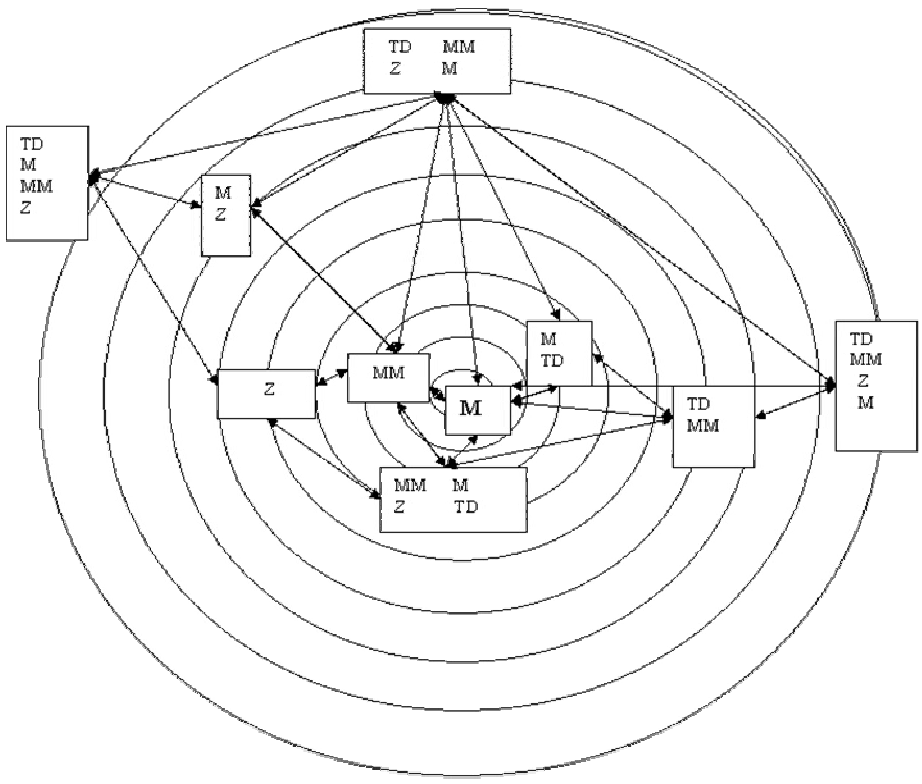
Templul Mitologiei Populare

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)

Anexa 2

Sociograma raspunsurilor extrase din chestionar

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)

M – Miorița
MM – Meşterul Manole
TD – Traian şi Dochia
Z – Zburătorul

Bibliografie

Alecsandri, V., Poezii, Ed. Cartea moldovenească, Chişinău, 1975
Alecsandri, V., Poezii populare ale românilor, Ed. Litera, Chişinău, 1998
Asachi, Gh., Înainte cuvântare la Istoria împărăției rosiene, traducere de Kaidan, 1932
Asachi, Gh., Numele istorice, Ed. Literatura artistică, Chişinău, 1988
Avram M. Cuvintele limbii române între corect şi incorect, Chişinău, 2000
Balade populare: "Pe-un picior de plai", Ed. Hyperion, Chişinău, 1991
Băieşu, N., Poezia populară a obiceiurilor calendaristice, Chişinău, 1970
Callo T. Sfera comunicativă. Adolscentul şi societatea . // Culegere de proiecte didactice.Chişinău: Ed. ARC. - vol. VI, 1998
Călinescu G., Istoria literaturii române.- Litera, Chişinău, 1997
Ciocanu Ion, Literatura română. Studii şi materiale pentru anvățământul preuniversitar.- Editura Prometeu, Chişinău, 2003
Cântece bătrâneşti ale românilor. Cântece istorice., Ediția a II-a, Litera Internațional, Bucureşti, Chişinău, 2003
Gorovei Artur, Folclor şi folclorică.- Chişinău, Editura Hyperion, 1990
Legende populare româneşti. Ediția a lll-a, Litera Internațional, Bucureşti, Chişinău. 2003
Pâslaru Vl. Introducere in teoria educației literar-artistice. Ch.: Museum, 2001
Pâslaru Vl.Principiul pozitiv al educației. Editura "Civitas" .Chişinău, 2003
Silistratu N., Etnopedagogia. - Chişinău, CE. U.S.M., 2002
Ştefanucă Petre V., Folclor şi tradiții populare. - Chişinău „Ştiința", 1991
Vianu T., Arta prozatorilor români.- Litera, Chişinău, 1997

BDD-A5532 © 2007 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:41 UTC)